

Az iparűzési adó szerepe az önkormányzati gazdálkodás autonómiájában

Az iparűzési adó, mint a helyi adók nagy része egyidős az önkormányzati rendszerrel, azonban költségvetésekben játszott szerepe jelentősen átalakult az elmúlt harminc év során. Mára az iparűzési adó bevétel jelenti az önkormányzatok legnagyobb szabadon elkölthető és kiszámítható forrását, amely településtípusonként eltérő szerephez jut a helyi költségvetések finanszírozásában. A központi kormányzat több lépéssel is igyekezett az ebből fakadó egyenlőtlenségeket kezelni, amelynek a 2019. évi választások eredményei újabb lendületet adtak. A végeredmény politikai oldaltól függetlenül egy gazdálkodásában kiszolgáltató önkormányzati rendszer, amelyben jelentős szerepe van kézi vezérlésnek és a patrónus-kliens viszonyoknak. Jelen írásban az iparűzési adó példáján mutatjuk be, hogyan változott önkormányzati gazdálkodás autonómiája az önkormányzati rendszer elmúlt évtizedei során.

A helyi iparűzési adó (IPA) egy idős az önkormányzati rendszerrel: adóköteles az önkormányzat illetékességi területén végzett állandó vagy ideiglenes jelleggel végzett vállalkozási tevékenység, az adó alapja pedig a vállalkozás árbevétele, amely meghatározásakor bizonyos csökkentő tételek figyelembe vehetőek.¹ A kivethető adó mértékét – a legtöbb helyi adóhoz hasonlóan – a törvény korlátozza, a maximális ráta 2%. Annak ellenére, hogy több kritika éri ezt

az adótípust (pl. egyenlőtlen eloszlás, a nagyobb hozzáadott értékű tevékenységet jobban adóztatja), az a helyi adókkal szemben támasztott követelményeket túlnyomórészt teljesíti,² egyúttal lehetőséget ad beruházások ösztönzésére, illetve a gazdasági tevékenységekből fakadó negatív externáliák kezelésére is (pl. környezetszennyezés, jármű-forgalom). Az önkormányzat a saját hatáskörben kivetett adókon felül jogosult átengedett adóbevételekre is, amely mértékét minden évben a központi költségvetési törvény rögzíti. Ilyen például a személyi jövedelemadó (2012-ig) és a gépjárműadó (2020-ig). Az önkormányzati adóbevételek OECD szerinti besorolását mutatja be az 1. táblázat (lásd a következő oldalon), az önkormányzati hatáskörének mértéke szerint csökkenő sorrendben.

A helyi adóztatás fontos sarokköve volt az 1990-ben létrejött új önkormányzati rendszernek, amelyre kvázi-önálló hatalmi ágként tekintettek rendszerváltás során: a szektor működésének gazdasági alapjait helyi adók mellett az önkormányzati vagyon, a kötelezően előírt feladatokhoz járó kezdetben túlnyomórészt szabadon felhasználható állami hozzájárulások és a szabad pénzügyi kapcsolatok jelentették. A központi kormányzat ilyen mértékű hatalomlemondására azóta sem volt példa, és e hatalom visszavonására tett kísérletek meghatározónak bizonyultak az önkormányzati szektor elmúlt harminc éve során. Mivel az önkormányzatok hatásköreit és gazdálkodási jogait lefektető 1990. évi LXV. törvény (Ötv.) csak kétharmados többséggel volt módosítható, ezért 2010 előtt a központosítás többnyire burkolt eszközökkel történt:³ az állami támogatásokban a jogcímek elaprózódása⁴ mellett egyre nőtt a kötött felhasználású források aránya (VASVÁRI, 2019b 59. o.), amivel párhuzamosan egyre nőtt az ellátandó feladatok köre (sokszor a megfelelő források allokációja nélkül, pl. VIGVÁRI,

1. táblázat: A helyi adók rendszere az OECD besorolása alapján

#	OECD szempont	Adó
a	Az önkormányzat határozhatja meg a helyi adó alapját és mértékét is.	települési adó (2015-től)*
b	Az önkormányzat csak a helyi adó mértékét határozhatja meg.**	iparüzési adó , építményadó, telekadó magánszemélyek kommunális adója, vállalkozások kommunális adója (2010-ig), idegenforgalmi adó
c	Az önkormányzat csak a helyi adó alapját határozhatja meg.	nincs
d.1	Megosztott adók, ahol az önkormányzatok határozzák meg az osztozkodás mértékét.	gépjárműadó (2003-ig)***
d.2	Megosztott adók, ahol az osztozkodás mértéke csak az önkormányzatok beleegyezésével változtatható meg.	nincs
d.3	Az adómegosztás jogszabály alapján történik, a központi kormányzat módosíthat rajta.	nincs
d.4	Az adómegosztást a központi kormányzat határozhatja meg az éves költségvetés részeként.	szja helyben maradó része (2012-ig) gépjárműadó (2003-tól 2020-ig)
e	Helyi adó, ahol a központi kormányzat határozza meg az adó alapját és mértékét.	nincs

* Csak olyan adóalapra vethető ki, amelyre nem vonatkozik központi adó; az adóalanyok köre korlátozva van

** az adómérték maximuma korlátozva van

*** Amennyiben az önkormányzat az adó mértékét a jogszabályi minimum szerint határozza meg, a bevételek 50-50%-ben kerültek megosztásra; amennyiben e felett történik, akkor e rész 100%-ban az önkormányzaté. Az adómérték maximuma korlátozva van

Forrás: saját szerkesztés

2010). A változások a helyi iparüzési adót is érintették: a 2000-es évektől az elvárt IPA összege alapján meghatározott ún. *adóerőképesség* alapján számították ki egyes központi támogatások összegét, amellyel iparüzési adó redisztribúciós funkciót kapott.

Ez volt a „*pénz helyett szabályozás*” időszaka, amely során egyes közpolitikai ágazatok úgy decentralizálták különböző feladataikat, hogy a nyújtott támogatások felhasználását egyre inkább megkötötték (VIGVÁRI, 2008), ami végül a 2007 és 2010 közötti eladósodási hullámban csúcsosodott ki: az önkormányzatok a kisebb ellenállás (pl. kötvénykibocsátás) felé mozdultak el annak érdekében, hogy a közfeladat-ellátás és a beruházások színvonalát, gazdálkodásuk viszonylagos függetlenségét fenntartsák; ráadásul tehetők

mindezt úgy, hogy a szavazók terheit észrevehetően nem növelték (VASVÁRI, 2019a). A finanszírozó bankok pedig partnernek bizonyultak ebben: az önkormányzatok alapvetően jó adósnak minősültek, de a kockázatvállalási szempontokat sok esetben felülírta a kihelyezési kényszer is (pl. GÁL, 2011). A de jure decentralizált, de facto egyre inkább központosított rendszer azonban magában rejtette költségvetési korlát felpuhulását (RODDEN, 2002), még annak ellenére is, hogy a finanszírozó bankok kezdetben nem vártak állami mentőövet az önkormányzatok fizetéseképtelensége esetén (HOMOLYA és SZIGEL, 2008). Mára tudjuk, hogy a történet teljes és feltétel nélküli konszolidációval zárult (KORNAI, 2014), és az önkormányzatok 2014-től gyakorlatilag külső adósság nélkül folytathatták a gazdálkodásukat.

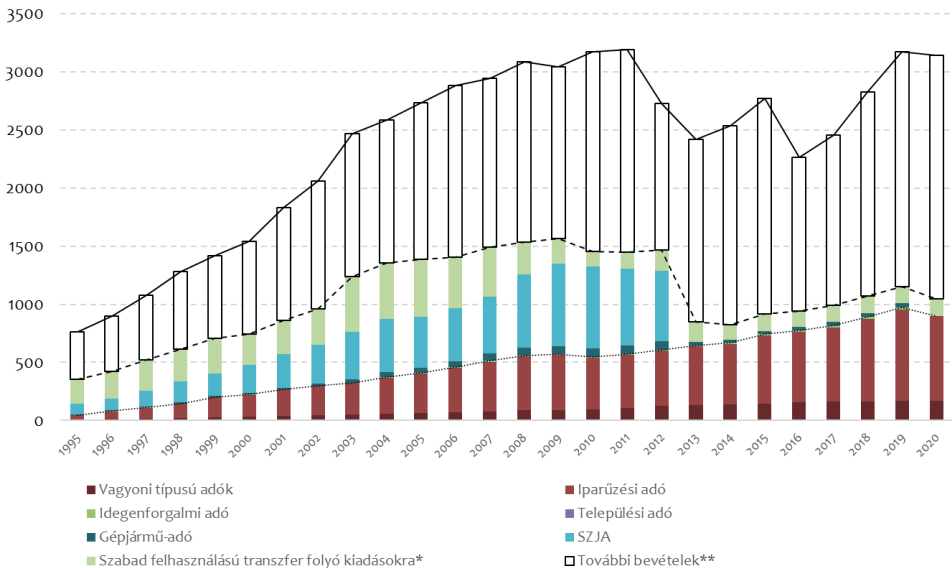
A 2010-ben bekövetkezett kormányváltás és a kétharmados felhatalmazás explicitté tette a lényegében már a 2000-tól megfigyelhető központosítási fordulatot, amely bevételi oldalon immáron nem csak az állami támogatásokat (lásd feladatfinanszírozási rendszer; SIVÁK *et al.* 2013), hanem a pénz- és hitelpiaci kapcsolatokat is érintette (lásd adóssághozzájárulás vagy a helyi hitelfelvétel központi engedélyeztetése; VASVÁRI, 2020). Ezzel párhuzamosan jelentős feladatát-átrendezés is történt a helyi és a központi kormányzat között, aminek köszönhetően az önkormányzati szektor államháztartási súlya 25 százalékról 15 százalék alá esett.

Növekvő iparüzési adóbevétel

A reform azonban egy finanszírozási területet látszólag érintetlenül hagyott:⁵ a helyi adóztatásban, különösen az iparüzési adó kivetési szabályaiban jelentős változások nem történtek. Ebből

kifolyólag 2020-ra az önkormányzatok bevételeinek csaknem negyede származott az IPA-ból, szemben az 1995. évi 5 százalékkal. Az 1. ábra az adóbevételek 1. táblázat szerinti megosztásában mutatja be az önkormányzatok bevételi struktúrájának változását: jól látható, hogy a szabadon elkölthető állami támogatások drasztikus csökkenése, az szja megosztásának megszüntetése és az önkormányzati költségvetések zsugorodása következtében az iparüzési adó maradt az egyetlen nagyobb összegű, szabadon elkölthető forrás az önkormányzatoknál. Az IPA jelentőségére még jobban rávilágít, hogy a működési kiadások IPA általi fedezettsége a reformot követően egyre növekszik, 2018-ban elérte a 40 százalékot is. Nyilvánvalónak tűnik, hogy az önkormányzati reform még az adóerőképeség alapú támogatás-számítással együtt sem érintette egyenlő mértékben a kiadási és bevételi struktúrát, az adóbevételek szerepe jelentősen felértékelődött.

1. ábra A helyi adók szerepe az önkormányzatok bevételeiben (Mrd Ft)

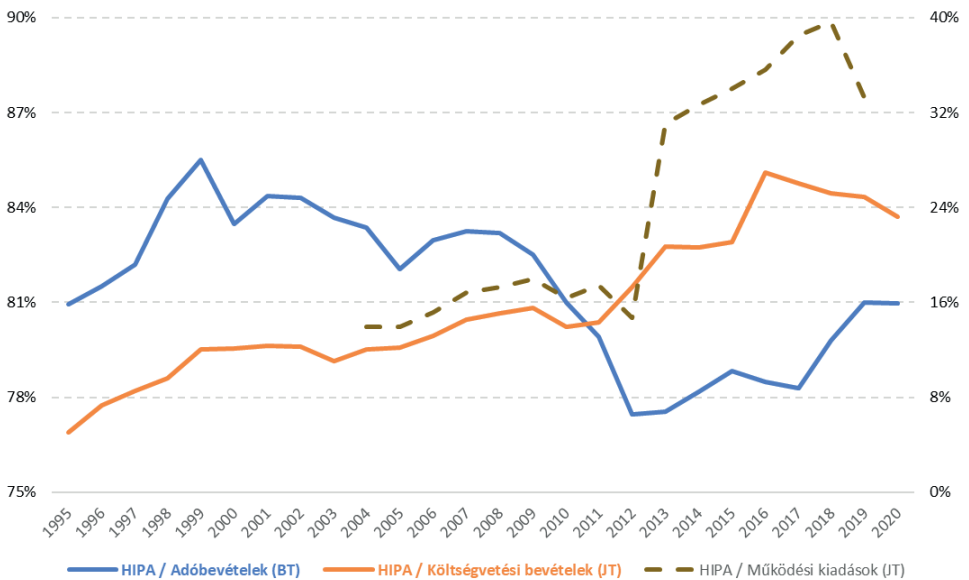

* A 2018-2020 közötti időszakra a 2017. évi összeget tüntettük fel

** További bevételek: kötött felhasználású transzferek működésre és beruházásra; egyéb saját bevételek (pl. díjak)

Forrás: KSH és MÁK adatok alapján saját számítás és szerkesztés

2. ábra A helyi iparüzési adó súlya a helyi adóbevételekben és az önkormányzati költségvetésekben

Forrás: KSH és MÁK adatok alapján saját számítás és szerkesztés

Ennek mértéke azonban településtípusonként eltért, amely az iparüzési adó – gazdasági különbségekből fakadó – egyenlőtlen eloszlására vezethető vissza. 2019-ben az IPA-ból származó 788 milliárd Ft bevétel 62 százaléka a 47 nagy önkormányzathoz, azaz a fővároshoz, valamint a 23-23 kerülethez és megyei jogú városhoz került. Mivel az (egy főre jutó) adóéröképesség azokon a településeken nagyobb, ahol nagyobb a gazdasági aktivitás, nem meglepő, hogy elsősorban a gazdaságilag fejlettebb településeken nőtt meg az iparüzési adó részaránya a költségvetésen belül: e tekintetben kiugró a főváros esete, ahol az IPA súlya 20-ról 60 százalékra nőtt 2004 és 2019 között (3. ábra). Lényegesen kisebb mértékben, de az arány nőtt kerületknél és a városoknál is, míg a községek finanszírozásában az iparüzési adó szerepe gyakorlatilag változatlan maradt. A közfeladatellátás IPA általi fedezettségét tekintve még szembetűnőbbek a különbségek: 2019-ben ez a főváros esetében meghaladta a 75 százalékot, a kerületknél és a megyei jogú városoknál 40 százalék, a többi város esetében 35 százalék körül alakult, míg a községeknél 15 százalék volt.

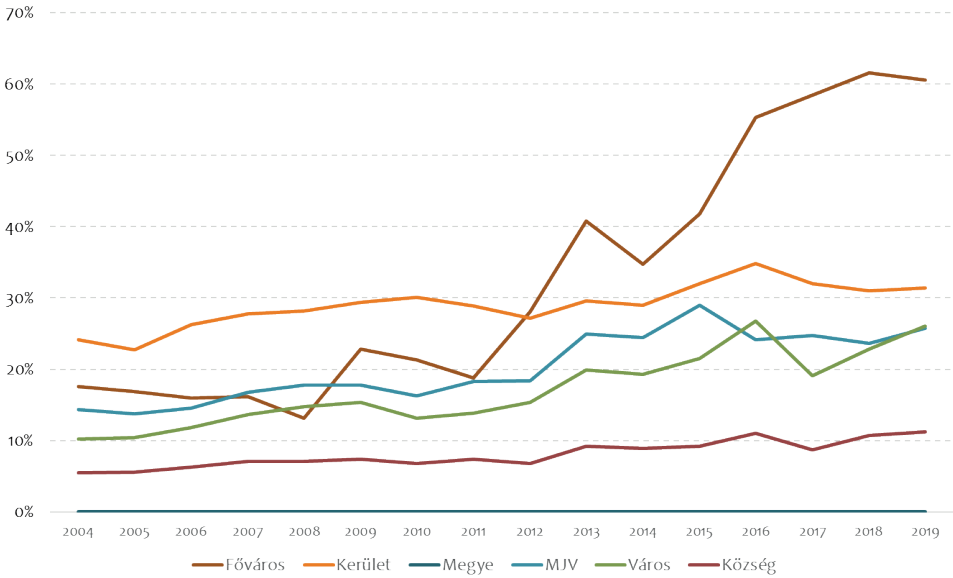
Annak ellenére, hogy az iparüzési adó bevételek településtípusok közötti megoszlása nagyságrendileg állandónak mondható 2005 és 2019 között, a központi kormányzat csak a 2013. évi reformokat követően tett lépéseket az egyenlőtlen ségek kezelésére. Ez azt sugallja, hogy elsősorban nem csak az adóbevételek településtípusok között nyers eloszlása, hanem az IPA költségvetésben mért eltérő súlya, és annak viszonylag szabadabb felhasználhatósága is szerepet játszott az intézkedésekben.

Csökkenő helyi mozgástér

Elsőként az iparüzési adóból származó bevételek felhasználása került központilag meghatározásra. 2016-tól az IPA bevétel „szociális ellátások finanszírozására és – a fővárosi önkormányzat esetén külön törvényben meghatározottak szerint – a helyi közösségi közlekedési feladatok ellátására használható fel”, valamint maximalizálták, hogy az milyen mértékben fordítható bérköltségekre.⁶ A 2020-tól még szigorúbbak lettek megkötések: az *Mötv.* és a *Hatv.* együttes módosításával már az IPA vált a helyi tömegközlekedés, mint törvény által előírt köte-

3. ábra A helyi iparüzési adó költségvetési súlya településtípusonként

Forrás: MÁK adatok alapján saját számítás és szerkesztés

lező önkormányzati feladat finanszírozásának elsődleges forrásává, és a fennmaradó részt lehet az önkormányzat képviselő-testületének hatáskörébe tartozó, tehát önként vállalt szociális ellátások finanszírozására felhasználni.⁷ Ezzel az iparüzési adó (részben) kötött felhasználású támogatássá vált.

A 2017-től bevezetett *szolidaritási hozzájárulás* a szektorszintű egyenlőtlenségeket hivatott kezelni, amely értelmében egy bizonyos adóerőképesség felett az önkormányzatoknak a központi költségvetés részére hozzájárulást kell fizetnie. Ez egy önkormányzatok közti kiegyenlítő mechanizmus, amiben a gazdagabb, nagyobb (elméleti) iparüzési adóbevéttel rendelkező önkormányzatok *segítenek* a szegényebb településeken. Gyakorlatban ez azonban a feladatfinanszírozási rendszer alapját képező adóerőképesség-alapú finanszírozás *feljebb tekerése*, amellyel a nagyobb IPA bevétellel rendelkező településektől további központi támogatásokat vonnak el. Szolidaritási hozzájárulást megfizetésére kötelezett a főváros mellett minden kerület

és megyei jogú város, a városok kétharmada és községek 13 százaléka. A 2021-ben e jogcímen őket terhelő 155 milliárd Ft kétharmadát, csaknem 105 milliárd Ft-ot a 47 nagy önkormányzat fizeti.⁸ (BERCZIK, 2021)

A fenti szektorszintű lépések mellett egyedi lépések is történtek az iparüzési adóból fakadó regionális különbségek csökkentése érdekében. Az ún. *különleges gazdasági övezetek* kialakításával a kormány lehetőséget teremtett arra, hogy egy adott gazdasági terület kapcsán a helyi adó kivétési és beszedési hatáskörök a települési önkormányzattól a megyéhez kerüljenek (a települési adó kivételével), aminek a befolyó adóbevéttel a gazdasági tevékenységgel, új beruházással érintett települések szélesebb körének működésére és fejlesztésére kell fordítania.⁹ Ez a precedens gödi különleges gazdasági övezet esetében 2020-ban 626 millió Ft jelentett (NAV, 2021), ami a város 2019. évi adóbevételeinek 28 százaléka.¹⁰

A fentiek alapján elmondható, hogy a nagyobb iparüzési adóbevéttel ma már nem feltétlenül jelent garanciát a nagyobb gazdálkodási

autonómiára. Az adóerőképeség-alapú finanszírozás redistributív jellegéből fakadóan ott, ahol nagyobb IPA bevétel keletkezik, nagyobb részben kell adóbevételekből olyan kötelező feladatok ellátását finanszírozni, amire más települések központi (kötött felhasználású) támogatást kapnak. E mechanizmuson tovább erősített a szolidaritási hozzájárulás bevezetése és kiterjesztése, amely az iparüzési adóbevételek felhasználóságának korlátozásával tovább csökkentette a gazdálkodási önállóságot. Ez egyrészt oda vezet, hogy az iparüzési adó egyre kevésbé lesz alkalmas beruházás-ösztönzésre¹¹ és a negatív externáliák kezelésére. Másrészt nem csak a közfeladatok ellátásában, hanem a fejlesztésekben is csökken a helyi autonómia: szabad források hiányában csak az a beruházás fog megvalósulni, amire a központi kormányzattól pénz érkezik (vagy amit a központi kormányzat önmaga megvalósít), nem amire helyben igény van. Forrásteremtésre ugyan lehetőség lenne hitelfelvétellel is, de mivel az csak központi kormányzat engedélyével lehetséges, így a hitelből való fejlesztésben is a kormányé az utolsó szó (VASVÁRI, 2020). Ez végső soron a függőség növekedése mellett *kollektív felelőtlenséghez* vezethet, amikor sem önkormányzat, sem a központi kormányzati nem vállalja a felelősséget egy-egy közszolgáltatással, fejlesztéssel vagy felújítással kapcsolatos kudarcért: a helyi önkormányzat állíthatja, hogy a központi kormányzat nem nyújtott elég lehetőséget (pl. forrást, hatáskört), a központi kormányzat pedig azzal védekezhet, hogy ez önkormányzati feladat. Ez a 2019. évi önkormányzati választások után, amely során az ellenzék újra több nagyobb településen

győzelmet aratott, köztük a fővárosban, a kerületek kétharmadában és a megyei jogú városok felében (azaz a 47 nagy önkormányzat többségében), újra felerősödött, és éles szembenálláshoz vezetett a nagyobb önkormányzatok és központi kormányzat között (2. táblázat).

A helyzet ugyan hasonló a 2006 és 2010 közötti időszakhoz, azonban a központi kormányzat most rendelkezik megfelelő felhatalmazással (kétharmados országgyűlési többséggel) ahhoz, hogy egyeztetés nélkül valósítsa meg elképzeléseit, ezért a kommunikációs panelek mellett egyre jobban szűkítik az önkormányzatok mozgásterét is. Jellemzően szektorszintű lépésekkel, általános forrás-megvonásokkal (pl. gépjárműadó elvonása, iparüzési adó felezése a kkv-k számára) egyre jobban csökken az önkormányzatok kvázi szabadon felhasználható forrásai, amelyeket többnyire kötött felhasználású támogatások kompenzálnak. Utóbbiak részben szabályalapúak (pl. 25 ezer fő alatti települési önkormányzatok iparüzési adókompenzációja),¹² de sok esetben egyedi tárgyalásokon, a központi kormányzat diszkrecionális döntésein alapulnak.¹³ Ezzel pedig még tovább nőhet a kézivezérlés és a patronus-kliens viszony szerepe az önkormányzatok gazdálkodásában.

Összegzésképpen elmondható, hogy a 2013. évi reformok során az ellátandó feladatok és a helyi adóztatási lehetőségek között szétnyílt az olló, így az egyetlen nagyobb, szabadon felhasználható forrást jelentő IPA bevétel súlya jelentősen megnőtt a helyi költségvetésekben. Ráadásul ez településtípusonként eltérő képet mutat, ami eltérő mértékű autonómiát feltételez. Ezért – annak ellenére, hogy a fundamentumokban érdemi válto-

2. táblázat: Önkormányzatok és költségvetési erejük megoszlása a választott polgármester jelölő szervezete alapján

	Önkormányzatok megoszlása (db)				Önkormányzatok költségvetési erejének megoszlása (2010. év alapján)			
	2007-2010	2011-2014	2015-2019	2020-2024	2007-2010	2011-2014	2015-2019	2020-2024
Kormánypárt	4,7%	19,0%	19,7%	18,9%	17,9%	61,2%	58,3%	41,1%
Ellenzék	8,4%	1,7%	1,6%	1,3%	49,5%	7,5%	9,6%	20,6%
Független/egyéb	86,9%	79,3%	78,7%	79,8%	32,6%	31,2%	32,1%	38,3%
Összesen	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Forrás: NVI és MÁK adatok alapján.

zás nem történt – további lépések történtek a fenti egyenlőtlenségek kezelésére, aminek a 2019. évi választások kifutása újabb lökést adott. A változások egy irányba, az önkormányzatok pénzügyi függőségének növekedése felé mutatnak, és még az sem kizárt – hasonlóan a 2010 előtti időszakhoz –, hogy politikailag érzékeny területek újra az önkormányzatokhoz, vagy egyes önkormányzati típusokhoz (főváros, került, megyei jogú város) kerülhetnek. Ezzel az önkormányzatiság a rövid távú politikai érdekek áldozatává válhat, aminek végeredménye a politikai hovatartozástól függetlenül ugyanaz: tovább csökken az önkormányzati gazdálkodási autonómiája. A különbség csupán abban van, hogy a *jól viselkedő/szavazó* települések nagyobb eséllyel kaphatnak kompenzációt, (kötött felhasználású) támogatást, a hitelfelvételi kérelmükre jóváhagyást, mint más települések, akik ezáltal saját erőforrásaikra és tartalékaikra lesznek utalva. A kiszolgáltatottság, a kliens-patronus viszony és a kézi vezérlés következménye, hogy végső soron (csak) az történhet a településeken, amit a központi kormányzat akar, függetlenül attól, hogy mekkora a település gazdasági ereje, vagy iparüzési adóbevétele.

VASVÁRI TAMÁS

Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karának tudományos munkatársa (vasvari.tamas@tkk.pte.hu)

Jegyzetek

Hivatkozások

1990. évi C. törvény a helyi adókról (Htv.)
 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról (Ötv.)
 2007. évi T/4320. számú törvényjavaslat a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény módosításáról
 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
 2015. évi CXXII. törvény egyes törvényeknek a gazdasági növekedéssel összefüggésben történő módosításáról 2. §
 2019. évi CXV. törvény egyes törvények jogharmonizációs célú módosításáról, 2. és 13. szakasz

2020. évi LIX. törvény a különleges gazdasági övezetről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG IV/839/2020. határozata. https://alkotmanybirosag.hu/uploads/2021/02/sz_iv_839_2020_.pdf

BERCZIK Á. (2021): A helyi iparüzési adó helye az önkormányzati feladatok finanszírozásában – Az egyenlőtlen eloszlás kezelésének lehetősége. Helyi iparüzési adó: múlt és jövő c. műhelybeszélgetés, MTA VEAB Gazdaság- Jog- és Társadalomtudomány Szakbizottság Közigazgatási Munkabizottsága, 2021. április 30.

CSENDES-ERDEI Emese (2021): Kérj kölcsön valakitől. Magyar Narancs XXXIII. évf. 12. sz. pp. 17-19

GÁL E. (2011): Kell-e szabályozni az önkormányzati hitelfelvételt? Pénzügyi Szemle, 56. évf. 1. sz. pp. 124-144.

HOMOLYA D. és SZIGEL G. (2008): Önkormányzati hitelezés – kockázatok és banki viselkedés. MNB-szemle, 2008. szeptember, pp. 20-29.

KECSŐ G. (2015): A helyi adók jellemzői és a működtetett helyi adók négy külföldi jogrendszerben. MTA Law Working Papers 2015/2 ISSN 2064-4515 <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

KORNAI J. (2014): Bevezetés a IV. kötethez – A puha költségvetési korlát. In: Kornai J. (szerk): *A puha költségvetési korlát*. Pozsony, Kalligram Könyv- és Lapkiadó Kft., pp. 7-75.

KSH: A kormányzati szektor főbb adatai a nemzeti számlák módszertana szerint http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qp001w.html

MÁK: Önkormányzatok éves költségvetési beszámoló

NAV (2021): Gödi különleges gazdasági övezet – A különleges gazdasági övezetben tavaly beszédett helyi adók. *(letöltve: 2021.05.18)* https://nav.gov.hu/nav/adatbazisok/kulonleges_gazdasagi_ovezetben_beszedett_helyi_adok/KGO_God20210312.html

NVI: 2006-2019. között tartott önkormányzati választások eredményei

RODDEN, J. (2002): The Dilemma of Fiscal Federalism: Grants and Fiscal Performance around the World. *American Journal of Political Science*, 46. évf. 3. sz. pp. 670-687.

SIVÁK J. – SZEMLÉR T. – VIGVÁRI A. (2013): A magyar államháztartás és az Európai Unió közpénzügyei. Budapest, Complex kiadó, 322 p.

VARGA I. (2005): Gondolatok az önkormányzatok vagyongazdálkodásának reformjáról. In: Vigvári A. (szerk.): *Félúton. Tanulmányok a helyi önkormányzatok finanszírozási rendszerének továbbfejlesztési lehetőségeiről*. BM IDEA, pp. 91-114.

VASVÁRI T. (2013): Az önkormányzatok 2011. évi gazdálkodása adósságszolgálatuk kiszorító hatásának tükrében. *Pénzügyi Szemle*, 58. évf. 3. sz. pp. 310-335.

VASVÁRI T. (2019a): Decentralizáció és költségvetési korlát: Miért fontos, hogy a haszonélvezők viseljék a költségeket? *Közgazdasági Szemle* 66 (9) pp. 932-959. <http://dx.doi.org/10.18414/KSZ.2019.9.932>

VASVÁRI T. (2019b): Puha költségvetési korlát és politikai kötődés a magyar önkormányzati rendszerben. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola 163 p.

VASVÁRI T. (2020): Hardening the budget constraint: institutional reform in the financial management of Hungarian local governments. *Acta Oeconomica* 70 (4) pp. 571-592. <https://doi.org/10.1556/032.2020.00037>

VIGVÁRI A. (2006): „A leggyengébb láncszem.” – A helyi önkormányzatok finanszírozási rendszerének reformja. In: Vigvári A. (szerk.): *Vissza az alapokhoz; Stratégiai kutatások – Magyarország 2015*. Új Mandátum Könyvkiadó, pp. 42-66.

VIGVÁRI A. (2008): Szubszidiaritás nélküli decentralizáció – Néhány adalék az önkormányzati rendszer magyar modelljének korszerűsítéséhez. *Tér és Társadalom*, 22 évf. 1. sz. pp. 141-167.

VIGVÁRI A. (2010): Megtelt-e a konfliktuskonténer? Néhány pénzügyi szempont a helyzetértékeléshez és a rendszer átalakításához. *Pénzügyi Szemle* 55. évf. 3. sz. pp. 465-487.

Jegyzetek

1. 1990. évi C. törvény a helyi adókról (*Hatv.*)

2. Erről részletesen ír Kecső (2015).

3. Ennek ellenére történtek kísérletek az önkormányzati önállóság explicit korlátozására 2010 előtt is, pl. önkormányzati hitelfelvétel korlátozására benyújtott T/4320. számú törvényjavaslat, vagy épp az iparüzési adó megszüntetésére vonatkozó tervezet (VIGVÁRI, 2006). Előbbi hozzájárulhatott az önkormányzati adósságállomány 2007. végi hirtelen megugrásának. (VASVÁRI, 2013)

4. A közfeladat-ellátással kapcsolatos támogatási jogcímek száma 35-ről 136-re, míg a beruházási támogatásokkal kapcsolatos jogcímek száma 1-ről 9-re nőtt 1990 és 2010 között.

5. Hozzá kell tenni, hogy a reform során ugyancsak érintetlenül hagyott önkormányzati vagyongazdálkodás továbbra is jelentős feszültséget jelent a költségvetésekben: a több mint 10 ezer milliárd Ft-os vagyon értékcsökkenése többnyire meghaladja az évi a 200 milliárd Ft-ot, aminek pótlására az önkormányzatoknak bevételeik 8,5 százalékát kellene fordítaniuk. A probléma súlyát jól szemlélteti, hogy az ún. *belső eladósodottság* (a nem pótoltt, halmozott értékcsökkenés) 2003 és 2017 között csaknem 1000 milliárd Ft-tal nőtt. Mivel a támogatások jellemzően új kapacitások létrehozását támogatják a meglévők felújítása helyett, a településeken az új beruházások és a meglévő vagyon állagának romlása párhuzamosan, egymástól függetlenül zajlik. (VARGA, 2005)

6. 2015. évi CCXII. törvény egyes törvényeknek a gazdasági növekedéssel összefüggésben történő módosításáról 2. §

7. 2019. évi CXV. törvény egyes törvények jogharmonizációs célú módosításáról, 2. és 13. szakasz

8. A 2021. évre tervezett 155 milliárd Ft szolidaritási hozzájárulásból 35,3 milliárd Ft terheli a fővárost, 26,9 milliárd Ft a kerületeket, 42 milliárd Ft a megyei jogú városokat, 39,8 milliárd Ft a városokat és 11 milliárd Ft a községeket.

9. 2020. évi LIX. törvény a különleges gazdasági övezetről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

10. Az Alkotmánybíróság határozata szerint a különleges gazdasági övezetek kijelölése nem alkotmányellenes, de az érintett települési önkormányzatot kompenzációra lehet jogosult. (AB. IV/839/2020. határozat)

11. Ezt tovább fokozza, hogy 2009 óta a vállalkozások IPA terhe meghaladja a társasági adóból (TAO) fakadó kötelezettségeiket. 2019-ben a különbség már több mint két és fél szerez, 788 milliárd Ft IPA teljesítéssel szemben TAO-ból csak 303 milliárd Ft folyt be.

12. 1987/2020. (XII. 22.) Korm. határozat a 25 ezer fő alatti települések és 1271/2021. (V. 17.) Korm. határozat a 25 fő feletti települések támogatásáról

13. Pl. CSENDES-ERDEI (2021) áttekintését a Magyar Narancsban.

